



УДК 336.71:330.322:001.895

Аналітичне забезпечення сучасного стану банківського інвестиційного кредитування інноваційної діяльності в Україні

Сніжана Миколаївна Пашова,
старший викладач кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Харківського інституту банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ),
кандидат економічних наук

Анотація. Проводиться дослідження сучасного стану банківського інвестиційного кредитування інноваційної діяльності в Україні. Досліджуються ключові орієнтири здійснення банківського інвестиційного кредитування інноваційної діяльності в Україні.

Ключові слова: банк, банківське інвестиційне кредитування, інноваційна діяльність.

Постановка проблеми. Банківські установи є джерелом фінансових ресурсів для інноваційної діяльності. Саме тому особливій уваги заслуговує повноцінна реалізація банками їхніх стратегій кредитно-інвестиційної діяльності.

Дослідження питань банківського інвестиційного кредитування інноваційної діяльності є важливим елементом стабільного розвитку держави. Тим більше, що домінуюче становище банківського сектору в системі фінансового посередництва в Україні дозволяє стверджувати про можливість більш активного використання його потенціалу в інвестиційному процесі, що сприятиме прискоренню розвитку вітчизняної економіки, поліпшенню інноваційної й соціальної сфер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем банківського інвестиційного кредитування і фінансування інноваційної діяльності, а також питань їхнього стимулювання й активізації в Україні займалися як вітчизняні науковці (О. Барановський, Т. Васильєва, О. Васюренко, І. Вядрова, Н. Зінько, Л. Кльоба, А. Кузнецова, К. Куклік, С. Леонов, С. Онишко, Б. Пшик, Т. Сможенко), так і зарубіжні (П. Друкер і В. Сігурт) вчені.

Виокремлення нерозв'язаних раніше частин загальної проблеми. Проблема активізації та вдосконалення банківського інвестиційного кредитування українських банків, зважаючи на реалії розвитку інноваційних процесів із розроблення і впровадження інноваційних проектів та програм, є дуже актуальною. Тому пошук ефективних шляхів розв'язання зазначеної проблеми має непересічне значення для забезпечення поступального соціального та економічного розвитку в державі, активізації кредитних відносин, незмінності і взаємопов'язаності інвестиційних та інноваційних стратегій банків і держави, оптимізації управлінських рішень при здійсненні банківського інвестиційного кредитування інноваційної діяльності, а відтак – для підвищення ефективності економічних процесів в Україні.

Метою статті є оцінка стану елементів банківського інвестування для здійснення аналітичних висновків щодо обсягів кредитування інноваційних проектів і програм.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з даних офіційної статистики, 2013 року рівень банківських інвестицій в основний капітал становив 36 650,0 млн грн, або 15,3% від загальних джерел фінансування, порівняно з 2012 роком відбулося зменшення на 13,8% (42 526,9 млн грн, що становить 17,1% від загальних джерел фінансування), і на 2,1% порівняно з обсягом 2011-го (37 436,4 млн грн, що становить 16,3% від загальних джерел фінансування) (рис. 1).

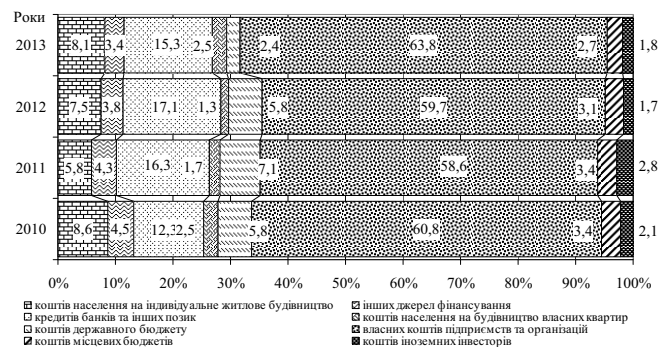


Рис. 1. Структура інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування в Україні, % до загального обсягу

Примітка. Складено автором із використанням [1].

Це пов'язано із загальноукраїнською тенденцією скорочення капітальних інвестицій у 2012–2014 роках, девальвацією гривні у 2013–2014 роках, що негативно позначається на зменшенні припливу інвестиційних коштів в основний капітал на 12%, воєнними діями на Сході України, що негативно відбиваються на економіці країни в цілому.

Виходячи з даних офіційної статистики, загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності 2012 року становив 11 480,6 млн грн, або 0,81% від ВВП, проти 14 333,9 млн грн (1,1% ВВП) 2011-го, з яких із державного бюджету було виділено 224,3 млн грн, що на 75,1 млн грн більше порівняно з 2011 роком. Загальна сума видатків на інновації 2012-го зменшилася на 2 853,3 млн грн порівняно з 2011-м. Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності залишаються власні кошти підприємств – 63,9% від загального обсягу витрат (52,9% 2011 року). Частка банківських



інвестиційних кредитів становила 21,0% (38,3%), фінансова підтримка держави – 2,2% (1,1%), кошти іноземних і вітчизняних інвесторів – 8,6 і 1,3% відповідно (0,4 і 0,3%) (рис. 2) [2, с. 106].

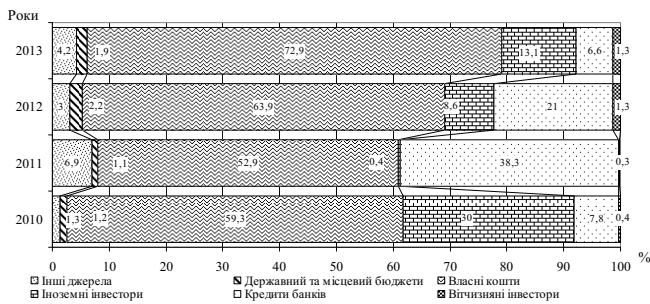


Рис. 2. Структура джерел фінансування інноваційної діяльності в Україні, % до ВВП

Примітка. Складено з використанням [2, с. 206; 3; 4]

Загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств 2013 року становив 9 562,63 млн грн, або 0,7% від ВВП проти 11 480,6 млн грн (0,81% ВВП) 2012-го. Порівняно з 2012 роком знизилася також інтенсивність інноваційних витрат (відношення обсягів фінансування інноваційної діяльності до обсягів реалізації промислової продукції); 2013 року спостерігалось скорочення інноваційних витрат на 1 917,94 млн грн. Зокрема, обсяг власних коштів зменшився на 362,42 млн грн, державного бюджету – на 199,60 млн грн, банківських інвестиційних кредитів – на 177,60 млн грн, коштів вітчизняних інвесторів – на 30,71 млн грн. Водночас фінансування витрат на інновації за рахунок коштів іноземних інвесторів та інших джерел фінансування збільшилося на 258,41 млн грн і 193,98 млн грн відповідно [2, с. 95].

Починаючи з I кварталу 2012 року, різко знижуються обсяги банківського інвестиційного кредитування інноваційної діяльності з 38,3% до ВВП до 21,0% до ВВП у VI кварталі 2012-го і до 6,6% до ВВП у VI кварталі 2013-го. Ця ситуація спричинена впливом депозитів фізичних і юридичних осіб. Лише за шість місяців 2014 року вплив становив 16,1%, без урахування ефекту девальвації. Водночас деякі банки були змушені підвищувати ставки, намагаючись досягти нетто-припливу депозитів. Звичайно, це не сприяє нормальному відновленню кредитування, у тому числі й банківського інвестиційного кредитування інноваційної діяльності.

Таким чином, нестабільність у фінансовій та економічній сферах України негативно позначилася на уповільненні інноваційного розвитку держави і на розвитку пріоритетних галузей економіки за рахунок таких чинників: функціонування банківської сфери 2014 року виявилось паралізованим, довгострокове кредитування обмежене, низький внутрішній попит на банківське інвестиційне кредитування через високі відсотки, здорожчання кредитних ресурсів, дисбаланс обсягів довгострокових кредитів і депозитів, збільшення простроченої заборгованості тощо.

Для визначення динаміки зміни рівня банківського інвестиційного кредитування інноваційної діяль-

ності в Харківській області дослідимо показники цього виду кредитування, починаючи з 2010 року (рис. 3).

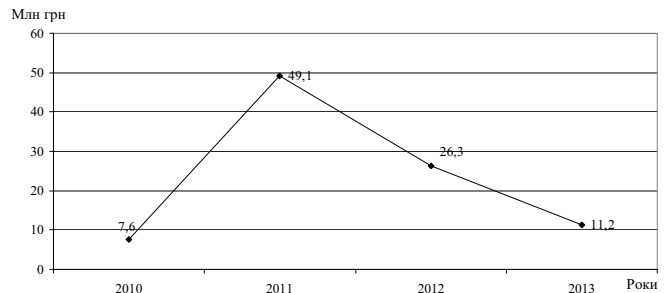


Рис. 3. Розмір банківського кредитування інноваційної діяльності в Харківській області, млн грн

Примітка. Складено з використанням [2, с. 199].

Виходячи з даних офіційної статистики, 2011 рік характеризувався збільшенням рівня банківського інвестиційного кредитування інноваційної діяльності в Харківській області із 7,6 млн грн станом на кінець 2010-го і до 49,1 млн грн станом на кінець 2011-го, що на 41,5 млн грн вище від показника попереднього року.

А 2013 року рівень банківського інвестиційного кредитування інноваційної діяльності в Харківській області знизився порівняно з 2012-м на 15,1 млн грн, або на 42,3%, і становив 11,2 млн грн; 2012 року обсяг банківського кредитування інноваційної діяльності в Харківській області становив 26,3 млн грн, зменшився порівняно з 2011-м на 22,8 млн грн, або на 53,6%. Зменшення обсягів кредитних коштів, направлених на інноваційну діяльність, у регіоні пов'язано із загальноукраїнською тенденцією скорочення обсягів фінансування інноваційної діяльності у 2012–2013 роках.

Звісно, в умовах сьогодення, напруженої економічної й фінансової ситуації в Україні, загостреної воєнним конфліктом на Сході держави, розмір банківського кредитування інноваційної діяльності в Харківській області є недостатнім, а рівень інноваційної привабливості регіону, зважаючи на окреслені вище фактори, – низький.

Однак в Україні є потужні ресурси, такі як сільське господарство, природні та людські ресурси, а також ІТ-інновації, які є перспективними для інвестування коштів як з боку вітчизняного банківського сектору, так і з боку банків держав, зацікавлених у міжнародному співтоваристві в галузі інноваційно-інвестиційної діяльності.

Дослідивши банківське інвестиційне кредитування інноваційної діяльності за галузями промисловості, встановили, що 2012 року за рахунок банківських інвестиційних кредитів здійснювали інноваційну діяльність, в основному, підприємства з виробництва і розподілення електроенергії, газу та води – 74,6% від загального обсягу фінансування інноваційної діяльності за рахунок банківських інвестиційних кредитів; машинобудування, ремонт і монтаж машин і устаткування – 8,9%; виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів – 6,4% (табл.).



Обсяги банківського інвестиційного кредитування інноваційної діяльності в галузях промисловості України, млн грн

Галузь	Роки		
	2010	2011	2012
Промисловість України	626,1	5 489,5	2 407,8
Добувна промисловість, у т. ч.:	-	30,1	-
– добування корисних копалин, крім паливно-енергетичних	-	30,1	-
Обробна промисловість, у т. ч.:	622,7	1 078,0	610,8
– виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	75,9	56,1	154,2
– легка промисловість, у т. ч.:	-	1,3	7,2
• текстильна промисловість і пошиття одягу	-	1,3	7,2
• виробництво шкіри та шкіряного взуття	-	-	-
– оброблення деревини та виробництво виробів із деревини, крім меблів	0,3	717,1	0,7
– целюлозно-паперова промисловість; видавнича справа	0,6	-	-
– виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення	0,4	25,1	-
– хімічна і нафтохімічна промисловість, у т. ч.:	33,8	146,8	71,3
• хімічне виробництво	2,3	-	-
• виробництво гумових і пластмасових виробів	31,5	-	-
– виробництво інших неметалевих мінеральних виробів	499,6	74,6	85,1
– металургія та оброблення металу	1,9	23,2	17,6
– машинобудування, у т. ч.:	10,2	31,6	214,4
• виробництво машин та устаткування	7,4	25,9	54,9
• виробництво електричного та електронного устаткування	2,4	0,55	0,9
• виробництво транспортного устаткування	0,4	5,2	158,6
– інші галузі промисловості	-	-	-
Виробництво та розподіл електроенергії, газу й води	3,4	4 381,4	1 797,0

Примітка. Складено з використанням [1; 2; 4].

Найвищу частку фінансування інноваційної діяльності за рахунок банківських інвестиційних кредитів 2012 року отримали підприємства низькотехнологічного сектору – 2 019,3 млн грн (83,9% від загального обсягу отриманих кредитів) (2011 р. – 5 195,6 млн грн, або 94,6%). Частка кредитних коштів у високотехнологічному секторі значно збільшилася і становила 169,6 млн грн (7,0%) проти 5,4 млн грн (0,10%) у 2011-го.

А 2013 року частка фінансування інноваційної діяльності за рахунок банківських інвестиційних кредитів зменшилась із 21,0 до 6,6%. За рахунок банківських інвестиційних кредитів здійснювали інноваційну діяльність, в основному, підприємства з виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції – 42,3% від загального обсягу фінансування інноваційної діяльності за рахунок банківських інвестиційних кредитів; виробництва харчових продуктів, виробництва напоїв і виробництва тютюнових виробів – 13,6%, металургійного виробництва – 11,8%. При цьому весь обсяг банківських інвестиційних кредитів, отриманих на пільгових умовах, залучили підприємства із збирання, очищення і розподілення води.

Зменшення обсягів банківського інвестиційного кредитування інноваційної діяльності 2013 року негативно вплинуло на розподіл цих коштів між технологічними секторами: високотехнологічне виробництво – 3,8%, середньовисокотехнологічне виробництво – 13,4%, середньонизькотехнологічне виробництво – 60,3%, низькотехнологічне виробництво – 22,5%. Значне збільшення частки кредитів спостерігалось

у середньонизько- і середньовисокотехнологічному секторах – на 54 і 10,6 відсоткового пункту відповідно. Найменшу частку кредитів отримали підприємства високотехнологічного сектору – 3,8% від загального обсягу кредитних коштів [3, с. 101].

Висновки. Підсумовуючи, підкреслимо, що на сучасному етапі банківське інвестиційне кредитування інноваційної діяльності має такі недоліки: брак довгострокових ресурсів і підвищений ризик неповернення інвестованих коштів; блокування банками довгострокового інвестиційного кредитування інноваційної діяльності через підвищений ризик банкрутства та інвестування ресурсів в окремі надприбуткові інноваційні проекти; відсутність належної державної підтримки банків при кредитуванні інноваційних проектів стратегічного значення; неузгодженість інтересів держави і банківського сектору, а також відсутність чіткого законодавчого апарату з регулювання діяльності банків у сфері інвестиційного кредитування інноваційної діяльності; незначна зацікавленість банків у кредитуванні такої діяльності; низька кредитна платоспроможність вітчизняних підприємств, які займаються інноваційною діяльністю, і споживачів нової продукції.

Головне завдання держави сьогодні – підтримати стабілізаційні процеси в банківському секторі задля забезпечення його сталого розвитку, якого можна досягти шляхом упровадження нових бізнес-моделей діяльності, за допомогою яких зросте конкурентоспроможність банку у сфері інвестиційного кредитування



інноваційної діяльності в Україні. Найбільш вигідну позицію в цьому напрямі на нинішній день займають великі державні банки. Маючи традиційно високий рівень власного капіталу, ці установи здатні встояти, незважаючи на потенційні втрати в Автономній Республіці Крим і погіршення якості кредитного порт-

феля в цілому. Оскільки ці банки де-факто виступають агентами держави і вона найбільше зацікавлена в їхній стабільній роботі, то впевнено можна сказати, що саме на них потрібно покластись при розв'язанні проблем активізації банківського інвестиційного кредитування інноваційної діяльності в Україні.

Список використаних джерел

1. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. — Режим доступу : ukrstat.gov.ua.
2. Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2013 рік : аналітична довідка [Електронний ресурс]. — К. : Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України; Український інститут науково-технічної і економічної інформації, 2014. — 180 с. — Режим доступу : dknii.gov.ua.
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : статист. зб. — К. : ДП «Інформ.-вид. центр Держстату України», 2012. — С. 305.
4. Інноваційна діяльність [Електронний ресурс] / Державне агентство України з інвестицій та розвитку. — Режим доступу : in.gov.ua.

Summary. It researched the current state of bank investment lending innovation activity in Ukraine in the article. The article keyword research targets a bank investment lending innovation in Ukraine.

Keywords: bank, bank investment lending, innovative activity.